แบบบันทึกองค์ความรู้

1. ชื่อองค์ความรู้ เทคนิคการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

2. ชื่อเจ้าของความรู้ นายทนง อริยะวงศ์ทอง ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

3. หมวดองค์ความรู้ที่บ่งชี้ เทคนิคการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

4. ที่มาและความสำคัญในการจัดทำองค์ความรู้

สถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันต้องเผชิญกับผลกระทบจากวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID – 19) ซึ่งส่งผลกระทบไปถึงวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ ทางออกของประเทศไทยในการรอดพ้นวิกฤตและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ และนโยบายรัฐบาลที่จะสืบสาน รักษา ต่อยอด การพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร กระทรวงมหาดไทย มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน ขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ด้วยการน้อมนำศาสตร์พระราชามาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน แนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว จนถึงระดับหมู่บ้าน

การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นโครงการส่งเสริมให้ชุมชนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว จนถึงระดับหมู่บ้าน เพื่อให้มีการบริหารจัดการการพัฒนาด้านต่างๆ ที่ทำให้คนในชุมชนปรับเปลี่ยนวิธีคิดการดำเนินชีวิตเข้าสู่ทางสายกลาง ก่อให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระทรวงมหาดไทยมีการประเมินระดับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด เป็น ๓ ระดับ คือ ระดับพออยู่ พอกิน , ระดับอยู่ดี กินดี และ ระดับมั่งมี ศรีสุข โดยให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ ถอดบทเรียนการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อนำไปเป็นแนวทางสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละหมู่บ้าน

๕. กระบวนการ /ขั้นตอนการจัดการความรู้

1. พิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

2. ประสานเชิญผู้แทนหมู่บ้านที่ได้คัดเลือกไว้หมู่บ้านละ 3 คน มาประชุมสร้างความเข้าใจ และกำหนดรูปแบบของการถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มเป้าหมาย

3. ประชาสัมพันธ์ (การประชุม, เสียงตามสาย) ให้ประชาชนในหมู่บ้านรับทราบ เพื่อให้มีความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการ และคัดเลือกครัวเรือนต้นแบบ จำนวน 30 ครัวเรือน เพื่อเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมกระบวนกาเรียนรู้ร่วมกันตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน (การอบรมให้ความรู้ ,ศึกษาดูงาน ,จัดทำแผนชีวิต ,การทำบัญชีครัวเรือน , กิจกรรมสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น) มีการติดตามสนับสนุนที่ต่อเนื่อง การประเมินระดับการพัฒนาการวัดความสุขมวลรวม และการถอดบทเรียนการพัฒนา

4. จัดสัมมนาการเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

4.1 สร้างความเข้าใจ และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ (มุ่งเน้นการปรับกรอบความคิด/กระบวนการทางความคิด หรือ Mindset)

4.2 การประเมินเพื่อตรวจสอบสภาพของหมู่บ้านตามเกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของกระทรวงมหาดไทย (4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด) และการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน (Gross Village Happiness : GVH) ครั้งที่ 1 โดยกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวที ได้แก่ ผู้แทนครอบครัว

พัฒนา แกนนำหมู่บ้าน ผู้แทนกลุ่ม/องค์กร/คุ้มบ้าน ผู้แทนครัวเรือนอื่น ๆ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อย่างน้อย 30 คน ผลที่ได้จาก GVH นำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาที่ทำให้มีความสุขน้อยหรือพัฒนาให้ดีขึ้น

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลของครัวเรือน เพื่อส่งเสริมการจัดทำแผนชีวิตของครัวเรือน วิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนเพื่อจัดทำหรือทบทวน/ปรับแผนชุมชน สำหรับนำไปเป็นเครื่องมือในการกำกับทิศทางการพัฒนาหมู่บ้าน

ต่อไป ซึ่งการจัดทำแผนชีวิตของครัวเรือน ควรเชื่อมโยงกับกิจกรรมการตั้งปณิธาน เพื่อนำไปสู่การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในระดับบุคคล และครอบครัว

4.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้หมู่บ้านวางแผนเพื่อกำหนดกิจกรรมขับเคลื่อนการพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับผลการประเมิน 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด และผลการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน

4.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้หมู่บ้านคัดเลือกกิจกรรมที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อ 4.4,4.5 มาสู่การกำหนดกิจกรรมการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาที่หมู่บ้านสามารถดำเนินการได้เอง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาวิถีชีวิตหรือวิถีชุมชนที่สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก

4.6 สรุปและประเมินผลการดำเนินงาน

๖.ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการความรู้

๖.๑ เทคนิคและแนวทางในการทำงาน

- วางแผนระยะยาว เพื่อให้กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรูปธรรมชัดเจน ต่อเนื่อง เช่น การประหยัดค่าใช้จ่าย ปลูกพืชผักสวนครัวกินเอง ทำบัญชีรายรับ–รายจ่าย ในครัวเรือน กิจกรรมเพิ่มรายได้ เป็นต้น
- การพัฒนาสิ่งแวดล้อม /<u>พลังงาน</u>
- การทำการเกษตรที่ยั่งยืน (การขยายผลเกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรผสมผสาน และโคกหนองนาโมเดล ให้แพร่หลาย)
- ส่งเสริมแนวคิดการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ฯ ให้เป็นไปตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน
- พัฒนากลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน ให้สร้างรายได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เช่น การแปรรูปผลผลิตในชุมชน
- ส่งเสริมครอบครัวตัวอย่างที่ดำเนินชีวิตตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และเป็นพี่เลี้ยงให้คนในหมู่บ้าน/ชุมชน ขยายผลออกสู่ชุมชนอื่นอื่นต่อไป

๖.๒ ข้อพึงระวัง (ถ้ามี) –

๖.๓ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

<u>ปัจจัยภายใน</u>

- มีผู้นำและแกนนำหมู่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต พร้อมทั้งมีความเข้มแข็ง เสียสละ เป็นแบบอย่าง และตั้งใจจริง รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในหมู่บ้าน
- คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความสามัคคี ปรองดอง รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เคารพกฎระเบียบของหมู่บ้านและเคารพในสิทธิของกันและกัน ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกระดับ ทำให้ไม่มีปัญหาความขัดแย้ง ทุกครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

<u>ปัจจัยภายนอก</u>

- ความศรัทธาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และหลักปรัชญาพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้เกิดศรัทธาและปฏิบัติตามในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- นโยบายรัฐบาลให้ความสำคัญ และมีหน่วยงานให้การสนับสนุนทั้งองค์ความรู้และงบประมาณในการพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง , สื่อต่างๆ ทำให้รู้จักและเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น รวมทั้งการได้รับข้อมูลและการสนับสนุนของกรมการพัฒนาชุมชน ที่ทำให้การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ให้การปฏิบัติเป็นเรื่องง่ายและทำได้จริง

- ผู้นำและครัวเรือนต้นแบบ เห็นความสำคัญและพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน ให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง เช่น ปลูกผักสวนครัว เพาะเห็ด เลี้ยงไก่ ทำบัญชีครัวเรือน การร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ ฯลฯ เกิดครอบ ครัวต้นแบบด้านเกษตรผสมผสาน มีกลุ่มอาชีพที่พัฒนาสู่ OTOP

6.๔ ปัญหาและวิธีการแก้ไข

บางครัวเรือนไม่มีพื้นที่มากพอที่จะทำแปลงปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว จึงได้แนะนำให้ปลูกพืชผักสวนครัวในกระถางตั้งพื้น วางบนชั้นวาง ปลูกในยางรถยนต์เก่า หรือปลูกในการะถางแขวน และเลี้ยงกบคอนโดเป็นต้น

****